

Ρεμπέτικο στο... σανίδι

Η επιθεώρηση συναντά το ρεμπέτικο τραγούδι πριν από 80 χρόνια στην Αμερική. Όσο κι αν φαίνεται αντιφατικό, αυτές οι δυο πολιτιστικές δημιουργίες έχουν αφήσει ιστορικά ντοκουμέντα, τα οποία αποτυπώθηκαν με τη βοήθεια της νέας τεχνολογίας σε δύο CD και κυκλοφορούν εντός των ημερών από το Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας και τη Minos EMI. Το υλικό προέρχεται από δίσκους 78 στροφών που έχουν φωνογραφηθεί στην Αμερική από ομάδες Ελλήνων μεταναστών τον προηγούμενο αιώνα. Πρόκειται για καλλιτέχνες που έζησαν και δημιούργησαν εκεί στο διάστημα 1925-1935

ΠΑΝΟΣ ΓΕΡΑΜΑΝΗΣ

Βασικός πρωταγωνιστής στη συνύπαρξη ρεμπέτικου και επιθεώρησης ήταν ένας Έλληνας ηθοποιός και τραγουδιστής, ο Γιαννάκης Ιωαννίδης, που καταγόταν από τη Σάμο. Όπως αναφέρουν τα πλούσια (από κάθε άποψη) στοιχεία που περιλαμβάνονται στα ένθετα των δύο CD, ο Ιωαννίδης με το πληθωρικό του ταλέντο έδωσε πνοή σ' όλα τα είδη θεάτρου. Η εισοδος του ρεμπέτικου στην επιθεώρηση λέει στα «ΝΕΑ» ο ερευνητής και μελετητής του είδους Παναγιώτης Κουνάδης έγινε με την εμφάνιση ενός μάγκα, τον ρόλο του οποίου είχε αναλάβει και έπαιξε με μοναδική επιτυχία ο Γιαννάκης Ιωαννίδης. Παρά το γεγονός ότι σ' αυτό το συναπάντημα είχαν συμβάλει ο Ζάχος Θάνος και ο Πέτρος Κυριακός, η οριστική μορφή του μάγκα καθιερώθηκε στην επιθεώρηση από τον θαυμάσιο αυτόν δημιουργό, τον Γιαννάκη Ιωαννίδη, που με τη φωνή, το ύφος και τις κινήσεις του απεικόνιζε με ακρίβεια τους τρόπους ψυχαγωγίας των λαϊκών κοινωνικών στρωμάτων, των μεταναστών, απ' όλα τα μέρη του Ελληνισμού.

Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της έρευνας από το Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας εκείνη τη δεκαετία (1925-1935) και ίσως λίγο πριν, λειτούργησε στην Αμερική από τους Έλληνες μετανάστες μία εστία πολιτισμού γύρω από την «οπερέτα» Παντοπούλου. Μεταξύ των καλλιτεχνών που συνεργάστηκαν μ' αυτό το σχήμα υπήρξαν οι συνθέτες: Δημοσθένης Ζάππας, Λουκιανός Καββαδίας, Ιερόθεος Σχίζας, ενώ τα έργα που παιζονταν εκεί ήταν των Νίκου Χατζηαποστόλου, Θεόφραστου Σακελλαρίδη, Γρηγόρη Κωνσταντινίδη, Θάνου Ζάχου, Γιώργου Καμβύση, Πέτρου Κυριακού κ.ά.

Εκτός όμως από τα μέλη του θιάσου (τραγουδιστές και ηθοποιούς) Παντοπούλου, συμμετείχαν γνωστοί τραγουδιστές του ρεμπέτικου στην Αμερική: Μανώλης Καραπιπέρης (φίλος και συμπατριώτης του Γιαννάκη Ιωαννίδη), Μαρίνα Παπαγκίκα, Γιώργος Κατσαρός, η Κυρία Κούλα (Βλάχου - Αντωνοπούλου) και άλλοι.

Αριστερά η αφίσα από την επιθεώρηση «Χαλιμά» και δεξιά το πρόγραμμα από τα «Παναθήναια» του 1912. Κάτω ο Γιαννάκης Ιωαννίδης, ηθοποιός και τραγουδιστής που υπήρξε πρωταγωνιστής στη συνύπαρξη ρεμπέτικου και επιθεώρησης. Και στα δύο CD που κυκλοφορούν ο Ιωαννίδης ακούγεται στις περισσότερες ερμηνείες τραγουδιών πριν από 80 χρόνια

Στα δύο CD που κυκλοφορούν αυτές τις μέρες, με τίτλο: «Ρεμπέτικο και επιθεώρηση Γιαννάκης Ιωαννίδης I και Γιαννάκης Ιωαννίδης II», περιλαμβάνονται 30 τραγούδια και επιθεωρησιακά νούμερα. Στο πρώτο ακούγονται τα κομμάτια: «Ο Πινόκλης», «Το σιγαρέττο», «Το αλανάκι», «Το μορτάκι» και «Ήμουν α μάγκας μια φορά» του συνθέτη Δημοσθένη Ζάππα. Το τραγούδι αυτό κυκλοφορεί, σήμερα σε δίσκο από τον Μπάμπη Τσέρτο, με τίτλο «Ερωτοπουλείο», ενώ το 1992 το παρουσίασε για πρώτη φορά στην Ελλάδα ο Λάκης Λαζόπουλος στην εκδήλωση για το ρεμπέτικο στο «Παλλάς», στις «Μέρες της Ελληνικής Μουσικής». Επίσης στο πρώτο CD περιλαμβάνεται ένα νούμερο με τραγούδι και διαλόγους «Ο γάμος του μανάβη», διάρκειας 8 λεπτών, με ερμηνευτές τον Γιαννάκη Ιωαννίδη και τη Λίζα Κουρούκλη.

Στο δεύτερο CD ακούγονται άλλα 15 τραγούδια και νούμερα της επιθεώρησης. Ανάμεσα σ' αυτά ξεχωρίζουν τα τέσσερα τραγούδια που έγραψε, τραγούδησε και έπαιξε (με τον θίασο της Παντοπούλου) ο Πέτρος Κυριακός όταν πήγε το 1929 στην Αμερική. Είναι: «Η καρδιά του μάγκα», «Ο υμνούμενος», «Αθάνατο ρωμαίικο», «Παληά στρατώνα». Κύριο χαρακτηριστικό στα ρεμπέτικα τραγούδια και τα νούμερα της επιθεώρησης είναι ο κοινωνικός τους χαρακτήρας. Τα γεγονότα και τα προβλήματα του περασμένου αιώνα υπήρξαν πηγές δημιουργίας για τους κορυφαίους καλλιτέχνες του θεάτρου και του ρεμπέτικου τραγουδιού και φυσικά πολύ περισσότερο για εκείνους που έζησαν μόνιμα (ή περιστασιακά) μετανάστες στην Αμερική.

Αθάνατο ρωμαίικο

Βιολί, μπουζούκι, καφενές, ντέρτια, καημοί, μεράκια.

Γλυκός ντερβίσικος μανές, μαστίχες, καραφάκια.

Να ζήσεις Αθηναίικο, Πολίτικο Συμναίικο,

(Βρ') ελκυστικό, αξέχαστο, αθάνατο

Ρωμαίικο.

Αμάν, αμάσαν, ανάμεσα στη θάλασσα

Θα σπείρω μελιτζάνες.

Αχ, ρε και ξανά μελιτζάνες.

Για να περνάει η αγάπη μου /

καλέ ντουντού μου / αμάν η αγάπη μου

Ιμάμ - μπαϊλντί να τρώει, καλέ να τρώει, καλέ ντουντού.

Ντου, ντουγκ, ντουγκ-ντου, ου, ουγκ!

Νταλγκά, σ' έφαγε η κουνέλα!

(γρήγορο χασάπικο)

Πα, πα, πα, πα, πα, πα, πα, πα, πα!

Ώπλες!

Άρπαχτ' την!

* Επιθεωρησιακού ύφους τραγούδι, σατιρικό και ρομαντικό μαζί, όπως φαίνεται από τους στίχους και τη μελωδία. Είναι δημιουργία του Έλληνα συνθέτη των μεταναστών της Αμερικής Ιερόθεου Σχίζα, που η μαντολινάτα του έγινε ξακουστή στα χρόνια του Μεσοπολέμου στον χώρο των Ελλήνων της Αμερικής.

Ηχογραφήθηκε για πρώτη φορά στις ΗΠΑ με τον Πέτρο Κυριακό το 1929, όταν βρέθηκε σε περιοδεία εκεί ο μεγάλος κωμικός μας και συνεργάστηκε στο θέατρο της Νέας Υόρκης με τον θίασο της Βρυσούλας Παντοπούλου (Δίσκος Victor - V - 58042 της 9/10/1929 στη Νέα Υόρκη). Η παρούσα ηχογράφιση πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα το 1931 με τον Αντ. Νταλγκά, αφού είχε επιστρέψει εδώ ο Π. Κυριακός και είχε κυκλοφορήσει ο δίσκος με το τραγούδι αυτό. Υπάρχουν αλλαγές στους στίχους, ιδιαίτερα στο χιουμοριστικό β' μέρος. Δίσκος His Master's Voice AO 2010 του 1931.